

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17.03.1971, sp. zn. Tpj 74/70, ECLI:CZ:NS:1971:TPJ.74.1970.1

Číslo: 63/1971

Právní věta: K výkladu skutkové podstaty trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 17.03.1971

Spisová značka: Tpj 74/70

Číslo rozhodnutí: 63

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Ohrožování výchovy mládeže

Předpisy: 150/1969 Sb. § 9 odst. 1 písm. a 60/1961 Sb. § 19 94/1963 Sb. § 32 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 63/1971 sb. rozh.

K výkladu skutkové podstaty trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 tr. zák.

(Ze stanoviska Nejvyššího soudu ČSR ze 17. března 1971 č. [Tpj 74/70](#).)

Podle § 217 tr. zák. se dopouští trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže ten, kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než 18 let nebezpečí zpustnutí tím, že a) umožní jí vést zahálčivý nebo nemravný život nebo b) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu.

Z rozhodovací praxe soudů vyplývá, že pod pojmem zpustnutí ve smyslu § 217 tr. zák. je třeba rozumět osvojování si takových povahových vlastností, zájmů a návyků jednotlivcem, které se v jeho životě projevují způsobem odporujícím základním principům soužití platným v socialistické společnosti. Přitom se takto získaný životní postoj musí projevovat soustavnějším jednáním a musí být trvalejší povahy.

Zpustnutí v uvedeném smyslu se v současné společnosti projevuje zejména v těchto formách způsobu života:

1. příživnický způsob života záležející v tom, že hlavním zdrojem uspokojování životních potřeb člověka není poctivá práce pro společnost,

2. propadnutí alkoholu v míře vedoucí k hlubokému snížení lidské osobnosti,
3. prostituce a pohlavní nevázanost, které jsou v příkrém rozporu s morálkou socialistické společnosti, především ve vztazích k rodině, manželství a při výchově dětí,
4. soustavné páčání úmyslné trestné činnosti,
5. chuligánství vyznačující se neúctou vůči společnosti a záporným postojem k dodržování zásad socialistického soužití,
6. soustavné zanedbávání základních zásad hygieny.

Jde tu o hlavní formy, v nichž se projevuje zpustnutí, a to nejen z hlediska názorů platných v naší společnosti obecně, ale i z hlediska projevů zpustnutí, z nichž vychází soudní praxe ve zkoumaných rozhodnutích o trestném činu podle § 217 tr. zák. Je však možné, že zpustnutí se projeví i jinou formou, což však může ověřit teprve společenská praxe.

Osoba mladší 18 let je z hlediska ustanovení § 217 tr. zák. vydávána v nebezpečí zpustnutí takovým jednáním pachatele, které je podle své povahy a intenzity i podle zkušeností společenské praxe způsobilé vzbudit a upevnit v takové osobě návyky, zájmy a povahové vlastnosti projevující se nakonec v některé ze shora uvedených forem závadného způsobu života. Ze znaku „nebezpečí zpustnutí“ plyne, že zpustnutí nemusí nastat, stačí, jestliže tento stav hrozí. Toto ohrožování mravní výchovy vydáváním osoby mladší 18 let nebezpečí zpustnutí se může podle zákona stát buď tím, že pachatel umožní vést takové osobě zahálčivý nebo nemravný život, anebo tím, že ji svádí k takovému životu.

Zahálčivý život je způsob života charakterizovaný příživnickými rysy. Projevuje se v tom, že člověk nepracuje vůbec, nebo jen občas a naproti tomu se snaží žít, případně se příživovat na úkor druhých nebo celé společnosti, a to zejména tak, že si opatřuje prostředky buď spácháním majetkové trestné činnosti, nebo provozováním prostituce anebo se nechá živit druhými.

Nemravný život je takový způsob života, který je v příkrém rozporu se socialistickou morálkou. Projevuje se zejména v propadnutí alkoholu, v pohlavní nevázanosti, v soustavném páčání úmyslné trestné činnosti.

Mezi oběma způsoby bývá souvislost. Páčání trestné činnosti je nemravným životem a současně může být projevem zahálčivého života, zejména slouží-li trestná činnost k získání prostředků obživy. Zahálčivý život často doprovází zpustnutí projevující se v nedodržování osobní hygieny.

Umožnění vést zahálčivý nebo nemravný život je takové jednání pachatele, které vytváří pro osobu mladší 18 let prostředí nebo podmínky, v nichž si taková osoba navyká vést zahálčivý nebo nemravný život. Zpravidla tu půjde o déle trvající působení na výchovu takové osoby. Po subjektivní stránce stačí zavinění z nedbalosti. Patří sem zejména jednání rodičů, kteří závažným způsobem zanedbávají své zákonné povinnosti vychovávat nezletilé děti, a tím vytvářejí podmínky k tomu, aby děti vedly zahálčivý nebo nemravný život.

Svádění k zahálčivému nebo nemravnému životu znamená takové působení pachatele na osobu mladší 18 let, které je svou povahou a intenzitou způsobilé ovlivnit tuto osobu k tomu, aby vedla zahálčivý nebo nemravný způsob života. Přitom půjde zpravidla o působení trvající delší dobu, případně o působení projevující se opakovaným jednáním; může však jít i o jednorázové nebo krátkodobé působení, které svou intenzitou a ovlivněním sváděné osoby má stejný účinek jako působení trvající delší dobu, případně jako působení opakovaným jednáním. Z pojmu „svádění“ vyplývá, že jednání, jímž se má docílit závadného výsledku u osoby mladší 18 let, musí být úmyslné, i

když v návěť § 217 tr. zák. se připouští, že k vydání nebezpečí zpustnutí stačí nedbalost. Přitom k naplnění svádění stačí i úmysl eventuální. Svádění má tu širší obsah než navádění, neboť do něho spadá nejen přímé svádění, nýbrž i takové jednání pachatele před osobou mladší 18 let, které může u ní, a to i při jejím pasívním chování, vyvolat takové zájmy a návyky, které zpravidla vedou k zahálčivému nebo nemravnému životu. Vyplývá to z poznatku, že mravní výchova dětí je ovlivňována i chováním jiných, zejména věkově starších osob, neboť děti jejich chování napodobují a neuvědoměle si je osvojují. Pokud jde o rodiče, zákon o rodině v § 32 odst. 2 přímo jim ukládá povinnost, aby byli osobním životem, chováním a vztahem ke společnosti příkladem svým dětem. U svádění bývá formou zavinění zpravidla nepřímý úmysl. Přitom nezáleží na tom, zda osoba mladší 18 let v době jednání pachatele již následkem jiných vlivů vedla zahálčivý či nemravný život. V tomto případě má jednání pachatele charakter utvrzování takové osoby v nemravném nebo zahálčivém způsobu života. Takové jednání je stejně nebezpečné jako jednání pachatele, kterým taková osoba si již dříve osvojila vést tento závadný život.

I přes poměrně malý počet rozhodnutých případů jsou soudní praxí zahrnována pod skutkovou podstatu trestného činu podle § 217 tr. zák. určitá typická jednání, jimiž pachatel umožňuje vést osobě mladší 18 let zahálčivý nebo nemravný život a opět jiná jednání, která splňují formu svádění k takovému životu. Přitom praxe tu vychází z toho, že tato typická jednání zpravidla vystavují osobu mladší 18 let nebezpečí zpustnutí.

Pod písm. a) § 217 tr. zák. soudní praxe v zásadě zahrnuje jednání rodičů, kteří závažným způsobem zanedbávají výchovu svých nezletilých dětí. Nejčastější případy spočívají v tom, že rodiče neposílají své děti po dlouhou dobu do školy, a tím jim umožňují vést zahálčivý život. Umožňování vést zahálčivý, případně nemravný život je dále soudy spatřováno i v jednání rodičů, kteří nedbají na to, aby jejich dítě po skončení školní docházky se zapojilo do pracovního procesu. Trestní postih podle písm. a) § 217 tr. zák. je dále uplatňován proti rodičům, kteří nezletilým dcerám dovolují navazovat nahodilé známosti s muži.

Podle § 217 písm. a) tr. zák. jsou dále trestně stíhána jednání jiných osob než rodičů, které osobám mladším 18 let umožňují vést zahálčivý život, a tím je vydávají v nebezpečí zpustnutí. Zpravidla tu jde o případy, kdy děvčata, která se v důsledku zanedbané výchovy vymkla z vlivu rodičů, nepracují a prostředky k obživě, případně i k bydlení jim poskytují muži, zpravidla věkově značně starší, zato, že je pohlavně zneužívají.

Pod skutkovou podstatu § 217 písm. a) tr. zák. je zahrnováno i hrubé zasahování do rodinné výchovy dětí jinými osobami, které vytvářejí dětem prostředí, v němž mohou vést zahálčivý, případně nemravný život, a tak je vydávají nebezpečí zpustnutí.

Větší měrou jsou v praxi postihována závadná jednání jako svádění k zahálčivému nebo nemravnému životu osob mladších 18 let. V těchto případech soudy vesměs kvalifikují jednání pachatelů podle § 217 písm. b) tr. zák. Skutková podstata tohoto trestného činu se spatřuje především v závadném chování rodičů ve sféře pohlavní, kteří svým špatným příkladem vedou nezletilé děti k předčasnému poznávání pohlavního života, a tak je svádějí k pohlavnímu využívání a na cestu nemravného života.

Dále pod skutkovou podstatu § 217 písm. b) tr. zák. spadají i jednání jiných pachatelů než rodičů, případně osob majících povinnost při výchově dětí, kteří svádějí osoby mladší 18 let k zahálčivému a nemravnému životu. Jde tu hlavně o svádění nezletilých děvčat k aktivní, případně i pasívní součinnosti při ukojování pohlavního pudu pachatele, v některých případech i za poskytnutí hmotné odměny.

Ve zkoumaných případech bylo zjištěno, že okresní soudy se dostatečně nezabývají subjektivní stránkou trestného činu podle § 217 tr. zák., a to především v tom směru, zda čin byl spáchán

úmyslně či z nedbalosti ve vztahu ke znaku vydání osoby mladší než 18 let nebezpečí zpustnutí. Stejně tak nezjišťují, zda jednání umožňující takové osobě vést zahálčivý nebo nemravný život (§ 217 písm. a) tr. zák.) bylo spácháno úmyslně či z nedbalosti a zda svádění k zahálčivému nebo nemravnému životu bylo spácháno v přímém nebo nepřímém úmyslu.

Průzkum dále ukázal, že soudy dost důsledně nepřihlížejí k tomu, zda zjištěné jednání je do té míry pro společnost nebezpečné, aby mohlo být posuzováno jako trestný čin podle § 217 tr. zák. Jde tu o materiální podmínku tohoto trestného činu. To platí zejména u trestných činů podle § 217 písm. b) tr. zák., u nichž v tomto směru je rozhodná intenzita jednání pachatele majícího znak svádění k nemravnému životu, a to zvláště tam, kde k svádění dochází jednorázovým působením. Jak již bylo vpředu uvedeno, o trestný čin půjde tehdy, jestliže jednorázové nebo krátkodobé svádění je takové intenzity, že může vzbudit u sváděné osoby rozhodnutí vést nemravný život. Z hlediska zájmu společnosti na ochraně mládeže před mravním narušením je však nutno i takovéto jednání považovat za nebezpečné pro společnost. Takové jednání může být posouzeno jako přečin proti socialistickému soužití podle § 9 odst. 1 písm. a) zák. č. 150/1969 Sb. za podmínky, že by šlo o recidivu ve smyslu dovětku k § 9 odst. 1 tohoto zákona. Nebude-li tato podmínka splněna, mohlo by být takové jednání postíženo jako přestupek podle § 19 zák. č. 60/1961 Sb.

Pokud se týká trestního postihu, průzkum ukázal, že soudy při ukládání trestů vesměs podceňují stupeň společenské nebezpečnosti tohoto trestného činu, zejména z hlediska chráněného zájmu, tj. zájmu společnosti na řádné mravní výchově mládeže. To dokazuje již to, že ve zkoumaných 64 případech byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody pouze ve 4 věcech, v ostatních 60 případech šlo o podmíněné tresty odnětí svobody. Přitom podmíněné tresty byly uloženy i tam, kde nebyly splněny předpoklady uvedené v § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. Vadně byl podmíněný trest uložen zejména pachatelům již vícekrát trestaným, kteří nežili řádným životem a hrubě ohrozili mravní výchovu dětí.